

SLOBODA KRETANJA U ODLUKAMA EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA I USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE

Izvorni naučni članak

DOI	COBISS.RS-ID	UDK
10.7251/APDN2301007S	138314497	347.7 (4-672 EU):341.645.5(4)

Akademik prof. dr Miodrag N. SIMOVIĆ*
Prof. dr Milena SIMOVIĆ**

* Potpredsjednik Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Bihaću, redovni član Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, e-mail: miodrag.simovic@ustavnisud.ba

** Redovni profesor na Fakultetu za bezbjednost i zaštitu Nezavisnog univerziteta u Banjoj Luci, e-mail: milena.s@blic.net

Apsstrakt: Sloboda kretanja, pravo kretanja ili pravo na putovanje je koncept ljudskih prava koji obuhvata pravo građana da putuju od mjesta do mjesta unutar teritorije države, kao i da napuste državu i vrate se nazad. Pravo podrazumijeva ne samo posjetu mjestima, već i promjenu mjesta boravka ili posla. Takvo pravo obezbjeđuju ustavi mnogih država i dokumenti koji odražavaju norme međunarodnog prava. Sloboda kretanja je proklamovana i u članu 13 Univerzalne deklaracije o pravima čovjeka, kao i u članu 12 Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima. Tim međunarodnim dokumentima o ljudskim pravima svakome ko se legalno nalazi na teritoriji jedne države, zajemčeno je pravo slobode kretanja i izbora mjesta stanovanja u granicama te države. Svako ima pravo da napusti svaku zemlju, uključujući i svoju vlastitu, i niko ga ne može samovoljno lišiti prava da se vrati, odnosno uđe u svoju zemlju. S tim u vezi je i pravo na azil koje je zajemčeno svakome kao zaštita od proganjanja, ali je isključeno onda kada se radi o slučaju gonjenja zbog krivičnog djela nepolitičke prirode ili postupaka i radnji protivnih ciljevima i načelima Ujedinjenih nacija (član 14 Univerzalne deklaracije). Autori postavljaju pitanje da li su u svjetlu nužnosti zaštite demokratskog poretka, neograničena ovlaštenja izvršne vlasti (de iure ili de facto) u vezi slobode kretanja – jedna od glavnih opasnosti demokratskom poretku, te da kao takva predstavljaju obilježje apsolutističkih i diktatorskih sistema? Ova pitanja autori razmatraju kroz relevantnu praksu Evropskog suda za ljudska prava i Ustavnog suda Bosne i Hercegovine. Zaključuju da savremeni konstitucionalizam osigurava nadmoć zakonodavstva. S druge strane, sigurnost države i njenog stanovništva su vitalni javni i privatni interesi koji zaslužuju zaštitu i koji mogu dovesti do privremenog odstupanja od određenih ljudskih prava. Stoga su bitna ograničenja trajanja, okolnosti i obim takvih ovlaštenja.

Ključne riječi: Ustav Bosne i Hercegovine, Ustavni sud Bosne i Hercegovine, Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda sloboda kretanja, Evropski sud za ljudska prava, sloboda kretanja.

Uvodne napomene

Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (Konvencija) je veliku pažnju posvetila i pitanjima slobode kretanja. Konvencija je u Protokolu broj 4 član 2 proklamovala slobodu kretanja pojedinaca, što je ujedno i domen ljudskih prava: „Svako ko se zakonito nalazi na teritoriji jedne države ima, na toj teritoriji, pravo na slobodu kretanja i slobodu boravišta. Svako je slobodan da napusti bilo koju zemlju, uključujući i sopstvenu. Nikakva ograničenja ne mogu se postaviti u odnosu na ostvarivanja ovih prava, osim onih koja su u skladu sa zakonom i koja su nužna u demokratskom draštvu u interesu nacionalne bezbjednosti ili javne bezbjednosti, radi očuvanja javnog poretka, za sprečavanje krimi-

nala, za zaštitu morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.“ Ova prava mogu se, takođe, u posebnim oblastima ograničiti u skladu sa zakonom i opravdati javnim interesom u demokratskom društvu.

Nesumnjivo, jedan od najvažnijih aspekata slobode kretanja je pravo državljanina da nesmetano odu i da se vrate na teritoriju svoje države. Ovaj aspekt slobode kretanja regulisan je Zakonom o putnim ispravama BiH¹. Ovim zakonom je regulisano da svi državljani imaju pravo na putnu ispravu pod uslovima propisanim zakonom (član 3), a ograničenja ovog prava su propisana u tačno određenim slučajevima u kojim nadležni organ može odbiti izdavanje putne isprave (član 21) ili oduzeti već izdatu putnu ispravu (član 23). U oba slučaja, ta lica imaju pravo na podnošenje žalbe nadležnim organima propisanim zakonom (čl. 22 i 24).

Takođe, veoma važan aspekt slobode kretanja je i sloboda kretanja unutar teritorija države, što je u BiH krucijalno sa aspekta povratka izbjeglica i raseljenih lica u njihove predratne domove. Ustav BiH u članu II/5 propisuje da sve izbjeglice i raseljena lica imaju pravo da se vrate u svoje predratne domove, te da im se u skladu sa Aneksom 7 uz Dejtonski sporazum mora vratiti sva imovina koje su lišeni tokom rata ili da im se u slučaju nemogućnosti povratka te imovine – mora dati kompenzacija. Aneks 7 uz Dejtonski sporazum odnosi se isključivo na povratak izbjeglica i reguliše da će se svim izbjeglicama i raseljenim licima dozvoliti bezbjedan povratak u prijeratno mjesto prebivališta „bez rizika, uznemiravanja, zatrašivanja, progona ili diskriminacije, naročito zbog njihovog etničkog porijekla, vjerskog opredjeljenja ili političkog mišljenja“. Takođe, država je obavezana stvoriti na svojoj teritoriji političke, ekonomske i društvene uslove “koji doprinose dobrovoljnom povratku i harmoničnoj reintegraciji izbjeglica i raseljenih lica, bez preferiranja bilo koje grupe“ (član 1 stav 2 Aneksa 7). Prava izbjeglica i raseljenih lica, među kojima i sloboda kretanja, dalje su razrađeni u zakonima o izbjeglicama i raseljenim licima donesenim na državnom i na entitetskim nivoima.²

Još jedan značajan aspekt slobode kretanja je i pitanje imigracije i azila, dakle prava stranaca da uđu i borave na teritoriji države, naročito zbog izraženog problema trgovine ljudima i krijumčarenja ljudi preko granice, tj. ilegalne imigracije. Zakon o kretanju i boravku stranaca u azilu³ propisuje da će strancu, izuzetno, biti odobren privremeni boravak iz humanitarnih razloga i kada ne ispunjava zakonom propisane uslove, ako je žrtva organizovanog kriminala, odnosno trgovine ljudima, u cilju pružanja zaštite i pomoći u oporavku, te povratka u zemlju uobičajenog boravka (član 35 stav 1 tačka a)).

1 „Službeni glasnik BiH“, br. 4/97, 1/99, 9/99, 27/00, 32/00, 19/01, 47/04, 53/07, 33/08, 39/08 i 60/13.

2 Zakon o izbjeglicama iz BiH i raseljenim licima u BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 23/99, 21/0 i 33/03); Zakon o izbjeglicama, raseljenim licima i povratnicima u Republiku Srpsku („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 42/05) i Zakon o raseljenim licima – prognanicima i izbjeglicama – povratnicima u Federaciji BiH („Službene novine Federaciji BiH“, br. 18/03 i 44/04).

3 „Službeni glasnik BiH“, broj 36/08 i 87/12.

Slobodno kretanje i boravak osoba u Evropskoj uniji

Slobodno kretanje i boravak osoba u Evropskoj uniji osnovno je načelo na kojem počiva Unija, a utvrđeno je Ugovorom iz Mاستrihta 1992. godine. Postepeno ukidanje unutrašnjih granica u okviru šengenskih sporazuma pratilo je donošenje Direktive 2004/38/EZ o pravu građana Unije i članova njihovih porodica na slobodno kretanje i boravište na teritoriji Evropske unije.

Ključni trenutak pri uspostavi unutrašnjeg tržišta sa slobodnim kretanjem osoba bilo je zaključivanje dva šengenska sporazuma – Šengenskog sporazuma od 14. juna 1985. godine i Konvencije o provedbi Šengenskog sporazuma koja je potpisana 19. juna 1990. godine, a stupila je na snagu 26. marta 1995. godine. Postignuća u vezi sa šengenskim područjem obuhvataju: ukidanje graničnih kontrola na unutrašnjim granicama za sve osobe; mjere jačanja i usklađivanja graničnih kontrola na vanjskim granicama; zajedničku viznu politiku za kratkotrajni boravak; policijsku i pravosudnu saradnju i uspostavu i razvoj Šengenskog informacijskog sistema.

Direktiva 2004/38/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća o pravu građana Unije i članova njihovih porodica na slobodno kretanje i boravište na području države članice donesena je 29. aprila 2004. godine. Uz to, u svojoj Rezoluciji od 16. januara 2014. godine o poštovanju osnovnog prava na slobodu kretanja u Evropskoj uniji, Evropski parlament je odbio nastojanja da se ograniči slobodno kretanje. Kad je riječ o šengenskom prostoru, Parlament je u svojoj Rezoluciji od 30. maja 2018. godine o godišnjem izvještaju o funkcionisanju šengenskog prostora osudio „činjenicu da se nastavlja s ponovnim uvođenjem unutrašnjih graničnih kontrola”.

Praksa Evropskog suda za ljudska prava

Battista protiv Italije⁴ od 2. decembra 2014. godine

U presudi u ovom predmetu Evropski sud je zaključio da odbijanje domaćih sudova da podnosiocu predstavke izdaju pasoš i njihova odluka da njegovu ličnu kartu učine nevažećom za putovanja u inostranstvo – predstavljaju zadiranje u pravo podnosioca predstavke da napusti zemlju i ode u bilo koju drugu koju odabere (u kojoj je mogao biti primljen). Ovo zadiranje jasno je imalo pravni osnov u domaćem pravu. U tom smislu, Evropski sud je naveo da je suština relevantne odredbe da „obezbijedi da roditelji ispunjavaju obaveze prema svojoj djeci”. Sporna mjera imala je za cilj da garantuje interese djece podnosioca predstavke i u principu je imala legitiman cilj, i to zaštitu prava drugih – u ovom konkretnom slučaju, pravo djeteta da mu se plaća izdržavanje.

Međutim, domaći sudovi nisu smatrali da je potrebno da ispitaju ličnu situaciju podnosioca predstavke niti njegove mogućnosti da plaća dospjele iznose i spornu

⁴ Zahtjev broj 43978/09.

su mjeru primijenile automatski. Izgleda da nije bilo pokušaja da se uspostavi ravnoteža između različitih prava koja su ovdje bila u igri. Jedini faktor koji je uzet u razmatranje bio je imovinski interes primaoca izdržavanja.

Štaviše, postojala je saradnja u građanskom pravu na evropskom i međunarodnom nivou u oblasti naplate obaveza izdržavanja djece. Postojali su metodi da se dobije naplata duga po tom osnovu i van državnih granica, naročito Regulativa Savjeta (EC) br. 4/2009 od 18. decembra 2008. godine o jurisdikciji, nadležnom pravu, priznavanju i sprovođenju odluka i saradnji u pitanjima vezanim za obavezu izdržavanja; Haška konvencija od 23. novembra 2007. godine o međunarodnom ostvarivanju prava na izdržavanje djeteta i drugim oblicima porodičnog izdržavanja i Njujorška konvencija od 20. juna 1956. godine o ostvarivanju alimentacionih zahtjeva u inostranstvu. Domaće vlasti nisu uzele u obzir ove instrumente kada su primijenile osporenu mjeru. Samo su naglasili da se moglo desiti da podnosilac predstavke otputuje u inostranstvo sa svojim pasošem i tako uspije da izbjegne svoju obavezu. Uz to, ograničenje koje je uvedeno podnosiocu predstavke – nije obezbijedilo da se iznosi koji su na ime izdržavanja dospjeli zaista i uplate.

Slijedi da je podnosilac predstavke podvrgnut mjeri koja je po svojoj prirodi bila automatska, bez ograničenja obima ili trajanja i da domaći sudovi od 2008. godine nisu sproveli reviziju opravdanosti i srazmjernosti mjere u kojoj bi uzeli u obzir okolnosti ovog predmeta. Zbog toga, automatsko uvođenje ovakve mjere nije moglo da se opiše kao neophodno u demokratskom društvu.

De Tommaso protiv Italije⁵ od 23. februara 2017. godine

U odluci od 11. aprila 2008. godine, Okružni sud u Bariju stavio je podnosioca pod posebni nadzor u trajanju od dvije godine smatrajući da su uslovi propisani zakonom ispunjeni. Sud je ocijenio da je podnosilac imao aktivne kriminalne tendencije, a dokazi su pokazali da je većina njegovih sredstava za život proizlazila iz kriminalnih aktivnosti. Žalbeni sud u Bariju prihvatio je njegovu žalbu i ukinuo preventivnu mjeru u cjelosti.

Evropski sud je najprije utvrdio da su preventivne mjere bile utemeljene u domaćem pravu. Ispitujući jesu li učinci zakona bili predvidivi u pogledu određivanja protiv kojih osoba mogu biti usmjerene preventivne mjere, Sud je primijetio da je izricanje takvih mjera zavisilo od procjene domaćih sudova. Sud je stoga smatrao da zakon nije sadržavao dovoljno detaljne odredbe o tome koje se vrste ponašanja smatraju opasnošću za društvo. Istakao je da je Okružni sud utemeljio svoju odluku o postojanju „aktivnih” kriminalnih tendencija podnosioca, bez da mu je pripisao bilo kakvo određeno ponašanje ili kriminalnu aktivnost. Nadalje, Okružni je sud kao razlog za preventivnu mjeru naveo činjenicu da podnosilac nije imao „stalno i zakonito zanimanje” i da je njegov život karakterisalo redovno povezivanje s istaknutim kriminalcima i činjenje krivičnih djela.

⁵ Zahtjev broj 43395/09.

Evropski sud je stoga smatrao da, budući da zakon koji je bio na snazi u mjerodavno vrijeme nije odredio jasan obim ili način korištenja vrlo širokog diskrecijskog ovlaštenja povjerenog domaćim sudovima i nije bio dovoljno precizno formulisan, nije pružao dovoljnu zaštitu od proizvoljnog postupanja, niti je omogućio podnosiocu da koriguje svoje ponašanje i da predvidi izricanje preventivnih mjera. Odluke kojima su naložene mjere protiv podnosioca bile su vrlo uopštene, nejasne i neodređene, poput obaveze da „vodi pošten život u skladu sa zakonom” i „ne pruža razloga za sumnju”. Na temelju takvog sadržaja odluka podnosilac nije mogao utvrditi konkretne uslove koje je morao ispunjavati dok je bio pod posebnim nadzorom.

Evropski sud je smatrao da je zakon ostavio sudovima široka diskrecijska ovlaštenja, bez dovoljno jasnog navođenja obima takvih ovlaštenja i načina njihovog korištenja. Prema tome, izricanje preventivnih mjera podnosiocu nije bilo dovoljno predvidivo i nije bilo popraćeno odgovarajućim zaštitnim mjerama od mogućih zloupotreba. Sud je stoga zaključio da se ne može reći da je miješanje u podnosiocu slobodu kretanja bilo utemeljeno na zakonskim odredbama koje su u skladu sa zahtjevima zakonitosti iz Konvencije. Stoga je došlo do povrede člana 2 Protokola broj 4 uz Konvenciju.

A.-M.V. protiv Finske⁶ od 23. marta 2017. godine

Sud se uvjerio da je odluka sudova bila donesena nakon konkretnog i pažljivog razmatranja svih relevantnih aspekata situacije podnosioca zahtjeva: njegove intelektualne sposobnosti, kao i njegovih sadašnjih i budućih okolnosti u slučaju preseljenja. Odluka se stoga nije temeljila na kvalifikaciji podnosioca zahtjeva kao osobe s invaliditetom, već na nemogućnosti podnosioca da shvati posljedice svog preseljenja, tj. da bi to uključivalo radikalnu promjenu njegovih životnih uslova. Stoga je za dobrobit i interese podnosioca zahtjeva bilo potrebno da se podrži odluka mentora.

Štaviše, uspostavljena je odgovarajuća ravnoteža između poštovanja dostojanstva i samoodređenja podnosioca zahtjeva i potrebe za očuvanjem njegove dobrobiti, posebno s obzirom na njegovu posebno ranjivu poziciju. U domaćim su postupcima postojale učinkovite zaštitne mjere za sprečavanje zloupotrebe, kako to zahtijevaju standardi međunarodnog prava, te je podnosilac zahtjeva bio uključen u sve faze postupka, a njegova prava, želje i preferencije uzete su u obzir. Miješanje u prava podnosioca zahtjeva stoga je bilo srazmjerno i prilagođeno okolnostima njegovog slučaja, te je podlijegalo preispitivanju od strane nadležnih, nezavisnih i nepristranih domaćih sudova.

Odluke sudova zasnovane su na relevantnim i dostatnim razlozima, a odbijanje da se promijeni odluka mentora bilo je srazmjerno legitimnom cilju zaštite zdravlja podnosioca zahtjeva, u širem smislu njegove dobrobiti. Slijedom toga, u pred-

---

⁶ Zahtjev broj 53251/13.

metu podnosioca zahtjeva nije došlo do povrede člana 8, niti do povrede prava na slobodu kretanja iz člana 2 Protokola broj 4.

Garib protiv Holandije⁷ od 6. novembra 2017. godine

Veliko vijeće je potvrdilo utvrđenje Vijeća da je u slučaju podnositeljke zahtjeva postojalo „ograničenje“ slobode izbora boravišta. Naime, podnositeljka je holandska državljanica koja zakonito prebiva na teritoriji Holandije, a odbijena joj je dozvola za stanovanje u stanu koji je odabrala za život sebe i svoje porodice.

Sud je stoga ocjenjivao da li je ovo ograničenje bilo u skladu sa stavom 4 člana 2 Protokola broj 4 uz Konvenciju kojim se dozvoljava takvo ograničenje na određenim područjima i koje je opravdano javnim interesom. Utvrdio je da je ograničenje bilo utemeljeno na zakonu koji je bio dostupan podnositeljki, koja je mogla predvidjeti posljedice njegove primjene. Taj zakon bio je nesumnjivo u „javnom interesu“ jer mu je cilj bio suzbijanje osiromašenja gradskih jezgri i povećanje kvaliteta života.

Ocjenjujući jesu li sredstva za postizanje tog cilja bila proporcionalna, Evropski sud je utvrdio da na temelju spornog zakona niko nije prisiljen napustiti svoje boravište, niti je iko ostao bez boravišta. Zakon se nije odnosio na osobe koje su stanovale u roterdamskoj metropolskoj zoni duže od šest godina, nezavisno od toga kakva su im bila primanja, već utiče samo na relativno nove stanovnike.

Sud je primijetio da je zakonodavac uključio niz zaštitnih mjera u ovaj akt. Primjera radi, nadležna tijela morala su osigurati dovoljan broj raspoloživih stambenih jedinica za one koji ne ispunjavaju uslove za dobijanje dozvole za stanovanje. Ukoliko to ne osiguraju, odluka o proglašenju zone stavlja se van snage. Ujedno, takva odluka bila je ograničena prostorno i vremenski, a mogla je trajati najduže četiri godine. Nadležni ministar bio je dužan svakih pet godina podnijeti izvještaj o provedbi i učincima zakona. Štoviše, postojala je i mogućnost odstupanja od ispunjavanja uslova o šestogodišnjem stanovanju u zoni, ukoliko bi striktna primjena te odredbe bila previše teška za osobu na koju se odnosi. Konačno, postojala je mogućnost žalbe u upravnom postupku i sudskog nadzora na dva nivoa nadležnosti. U takvim okolnostima, Sud je ocijenio da su nadležna tijela na odgovarajući način zaštitila prava i interese osoba u situaciji u kakvoj je bila podnositeljka zahtjeva.

Što se tiče same podnositeljke zahtjeva, Sud je ocijenio da, njen argument da ona ne predstavlja prijetnju javnom redu, nije mogao biti odlučujući pri ocjeni postoji li javni interes da joj se ne izda dozvola za stanovanje. Takođe, nije odlučujuće ni to što je u vrijeme stupanja zakona na snagu već stanovala u navedenoj četvrti. Sud je ponovio da države ugovornice imaju određenu slobodu procjene u pitanjima stambene politike.

Sud je nadalje primijetio da podnositeljka od 2010. godine stanuje u drugoj četvrti, u stanu koji joj je iznajmilo tijelo za socijalno stambeno zbrinjavanje, te da nije

⁷ Zahtjev broj 43494/09.

prigovorila da taj stan ne odgovara njenim potrebama ili da su uslovi stanovanja lošiji od stana u koji je namjeravala useliti u četvrti Tarwewijk. Štaviše, nakon što je ispunila uslov od šest godina stanovanja u metropolskoj zoni, nije izrazila želju da se preseli natrag u Tarwewijk.

*Victor Rotaru v. the Republic of Moldova*⁸ od 8. decembra 2020. godine

Evropski sud je primijetio da je nadležni organ odbio aplikantu izdati pasoš nakon što je utvrdio da je ispunjen jedini zakonom propisani uslov, odnosno nevraćanje duga. Trajanje zabrane dobijanja pasoša nije bilo određeno i čini se da proporcionalnost mjere nije revidirana u bilo kojoj fazi. Domaće zakonodavstvo, primijenjeno u ovom slučaju, aplikantu nije pružilo dovoljne proceduralne garancije da se spriječi rizik od zloupotrebe položaja od strane vlasti, a aplikant je lišen potrebne zaštite od samovolje koju zahtjeva vladavina prava u demokratskom društvu.

*Stetsov v. Ukraine*⁹ od 11. maja 2021. godine

Što se tiče ograničenja nametnutih na osnovu neplaćenih dugova, Evropski sud je naglasio da bi takva mjera mogla biti opravdana samo ako teži cilju garancije povrata predmetnih dugova. U skladu s tim, vlasti nisu mogle produžiti ograničenja na duži period – bez periodičnog preispitivanja njihovog opravdanja. U ovom slučaju, Sud je smatrao da je Stetsov podvrgnut mjerama koje su bile nedovoljno opravdane i nisu mogli biti preispitane sve do krajnjeg roka određenog datumom potpune isplate duga. Ukrajinske vlasti stoga nisu ispoštovale obavezu da osiguraju da svako uplitanje u pravo osobe da napusti svoju zemlju bude opravdano i proporcionalno u odnosu na okolnosti, od samog početka i za vrijeme trajanja miješanja.

Ipak, Sud je primio k znanju reformu građanskog postupka iz 2017. i 2018. godine, koja je omogućila da dužnici pokrenu postupak za ukidanje ograničenja putovanja. Ta je reforma, međutim, stupila na snagu nakon događaja koji su bili povod za aplikaciju Stetsova.

Praksa Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine (Ustavni sud) ukazuje da član II/3m) Ustava Bosne i Hercegovine i član 2 Protokola broj 4 Evropske konvencije daju pravo na slobodu kretanja i izbora prebivališta svakome ko zakonito boravi na teritoriji određene države, te, pored toga, daju pravo svakome da napusti bilo koju zemlju, uključujući i vlastitu. Međutim, stav 3 člana 2 Protokola broj 4 uz Evropsku

⁸ Zahtjev broj 26764/12.

⁹ Zahtjev broj 5170/15.

konvenciju propisuje da se sloboda kretanja može ograničiti. U vezi s tim, Ustavni sud podsjeća da se prema praksi Evropskog suda ograničenja koja su proistekla iz mjera obezbjeđenja prisustva okrivljenog u postupku kao što su zabrana napuštanja boravišta, obaveza javljanja nadležnim vlastima u određeno vrijeme i na određenom mjestu, te predaja, odnosno oduzimanje putne isprave – razmatraju u okviru člana 2 Protokola broj 4 uz Evropsku konvenciju, te da ove mjere kojima se ograničava sloboda kretanja mogu biti nužne u demokratskom društvu radi „održavanja javnog poretka“ ili sprečavanja „zločina“ u smislu stava 3 člana 2 Protokola broj 4 uz Evropsku konvenciju.¹⁰ Takav stav u vezi s mjerom zabrane, kojom su od apelanta kao osumnjičenog privremeno oduzete lične i putne isprave, zauzeo je i Ustavni sud u svojoj Odluci broj AP-206/08¹¹, u kojoj je apelant ukazivao na navodnu povredu člana 2 Protokola broj 4 uz Evropsku konvenciju.

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP-5314/14 od 14. maja 2015. godine

Ustavni sud primjećuje da su u konkretnom slučaju predmet osporavanja rješenja Suda BiH koja su donesena u postupku obavezne redovne procjene opravdanosti mjera koje su izrečene apelantu kao osumnjičenom, tj. zabrana napuštanja boravišta i zabrana putovanja iz člana 126 Zakona o krivičnom postupku BiH (ZKPBH)¹², te zabrana posjećivanja određenih mjesta i područja, zabrana sastajanja s određenim osobama, kao i obavezno javljanje nadležnom državnom organu iz člana 126a ovog zakona. Apelant smatra da je tim rješenjima povrijeđeno njegovo pravo na slobodu kretanja i prebivališta iz člana II/3m) Ustava BiH i člana 2 Protokola broj 4 uz Evropsku konvenciju.

Imajući u vidu da se apelant pozvao na navodnu povredu člana 2 Protokola broj 4 uz Evropsku konvenciju, Ustavni sud je ispitao da li je u konkretnom predmetu došlo do miješanja u apelantovo pravo na slobodu kretanja. U slučaju da zaključi da je došlo do miješanja, Ustavni sud bi dalje morao utvrditi da li je miješanje opravdano, tj. je li (a) predviđeno zakonom, (b) u javnom interesu i (c) u skladu s načelom proporcionalnosti.

U konkretnom slučaju osporenim rješenjima je utvrđeno da je zbog postojanja činjenica i okolnosti koje ukazuju da bi apelant mogao pobjeći, sakriti se ili otići u nepoznato mjesto i tako postati nedostupan organima krivičnog gonjenja – i dalje opravdana primjena mjera zabrane napuštanja boravišta i zabrane putovanja apelantu. Takođe, utvrđeno je da je s ciljem dovršetka istrage i dalje opravdana primjena prema apelantu mjere zabrane posjećivanja određenih područja, konkretno područja Međunarodnog aerodroma „Sarajevo“ i mjere zabrane sastajanja s

---

¹⁰ Vidi Evropski sud, *Manfred Schmid protiv Austrije*, odluka o dopustivosti od 9. jula 1985. godine i *Vito Ciancimino protiv Italije*, odluka o dopustivosti od 27. maja 1991. godine.

¹¹ Vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP-206/08 od 14. septembra 2010. godine, dostupna na internetskoj stranici Ustavnog suda www.ustavisud.ba.

¹² „Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, br. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 29/07, 53/07, 58/08, 12/09, 16/09, 53/09, 93/09, 72/13 i 65/18.

određenim osobama, konkretno s ostalim osumnjičenim u predmetu, a da je s ciljem dodatnog nadzora i kontrole nad apelantovim ponašanjem i kretanjem i dalje opravdana primjena mjere obaveznog javljanja nadležnom državnom organu, i to dva puta sedmično. Iz navedenog nesumnjivo proizlazi da je ovim rješenjima ograničena apelantova sloboda kretanja, čime je svakako došlo do miješanja u ovo apelantovo pravo iz člana II/3m) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 2 Protokola broj 4 uz Evropsku konvenciju.

Dalje, Ustavni sud primjećuje da su redovni sudovi osporene odluke zasnovali na odredbama čl. 126 i 126a ZKPBiH kojima su propisani uslovi pod kojima Sud može izreći mjere zabrane napuštanja boravišta i putovanja, zabrane posjećivanja određenih područja, zabrane sastajanja s određenim osobama i naredbu za povremeno javljanje određenom državnom organu. Imajući u vidu sadržaj citiranih zakonskih odredbi, te uzimajući u obzir da je odredbama člana 126b propisan postupak izricanja, te trajanje i kontrola opravdanosti primjene mjera zabrane, a odredbama člana 126d ograničenja u pogledu sadržaja mjera zabrane – Ustavni sud smatra da su osporene odluke donesene u skladu sa ZKPBiH. Pri tome, Ustavni sud ukazuje i na to da je ZKPBiH objavljen u službenim glasnicima, dakle, dostupan građanima, te da na jasan način reguliše pitanja izricanja i produžavanja mjera zabrane, iz čega proizlazi da je miješanje u apelantovo pravo na slobodu kretanja izvršeno na osnovu zakona koji ispunjava standarde Evropske konvencije u pogledu jasnoće i transparentnosti, odnosno zakonitosti.

Zatim, imajući u vidu da kriminal, pogotovo organizovani, predstavlja opasnost za svako demokratsko društvo, Ustavni sud smatra da su navedene mjere bile nužne radi sprečavanja kriminala. Dalje, Ustavni sud zapaža da je osporenim rješenjima trajanje mjera zabrane (koje su izrečene rješenjem od 6. juna 2014. godine) u konkretnom slučaju produžene do 24. decembra 2014. godine, kada je u postupku obavezne redovne kontrole opravdanosti primjene ovih mjera doneseno novo rješenje, koje apelant nije osporio u postupku pred Ustavnim sudom, a prema stanju spisa ni u postupku pred redovnim sudom. Dakle, imajući u vidu period kojem su mjere zabrane bile na snazi prema osporenim rješenjima, te težinu krivičnih djela koja su apelantu stavljena na teret, Ustavni sud smatra da je osporenim rješenjima uspostavljena ravnoteža, tj. da je postojala proporcionalnost između ograničenja apelantovog prava na slobodu kretanja i legitimnog interesa koji se ogleda u dosljednoj primjeni ZKPBiH, odnosno primjeni mjera kojima se osigurava prisustvo osumnjičenog i nesmetano provođenje istrage u konkretnom predmetu. Stoga, Ustavni sud smatra da apelantovi navodi, da je došlo do kršenja njegovog prava na slobodu kretanja i prebivališta iz člana II/3m) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 2 Protokola broj 4 uz Evropsku konvenciju, nisu osnovani.

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP-715/17 od 22. maja 2017. godine

Ustavni sud zaključuje da postoji povreda prava na djelotvoran pravni lijek iz člana 13 Evropske konvencije u vezi sa pravom na slobodu kretanja iz člana

II/3m) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 2 Protokola broj 4 uz Evropsku konvenciju kada je, zbog propusta redovnog suda da po isteku dva mjeseca ispita da li je primijenjena mjera zabrane kojom se ograničava apelantičina sloboda kretanja i dalje potrebna, apelantkinja lišena mogućnosti da u adversarnom postupku pred sudom ospori izrečene mjere, te u nedostatku odluke iskoristi djelotvoran pravni lijek propisan zakonom.

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP-2098/18 od 17. jula 2018. godine

U konkretnom slučaju apelantu su određene mjere zabrane napuštanja boravišta. Uz zabranu napuštanja boravišta apelantu je izrečena dodatna mjera privremenog oduzimanja putne isprave, odnosno pasoša koji će biti deponovan u Opštinskom sudu do završetka glavnog pretresa. Shodno navedenom, proizlazi da izrečene mjere predstavljaju ograničenje apelantovog prava na slobodu kretanja. Na drugačiji zaključak ne utiče ni činjenica da apelantu nije ograničena sloboda da izlazi iz svog doma i da održava kontakte s vanjskim svijetom, ali uz navedena ograničenja.¹³

Ustavni sud zapaža da, kako to proizlazi iz zapisnika s glavnog pretresa, odnosno kako je to sam sud utvrdio i konstatovao u zapisniku, optuženi (apelant) nije bio uredno pozvan, pa proizlazi da nije ispunjen ovaj uslov da bi sud mogao preduzeti mjere u skladu s ovlaštenjima iz člana 261 Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH (ZKPFBiH).¹⁴ Nadalje, Ustavni sud zapaža da je osporenim rješenjima apelantu određena mjera zabrane do okončanja krivičnog postupka, a odredba člana 261 stav 4 ZKPFBiH izričito propisuje da ovako određen pritvor, pa tako i mjere zabrane koje su apelantu određene kao alternativa pritvoru – mogu trajati najduže 30 dana. Da bi se apelantu mogle izreći mjere zabrane koje, u skladu s odredbom člana 140b stav 5 ZKPFBiH, mogu trajati do pravosnažnosti presude, a kako je to određeno osporenim rješenjima, morao je u skladu sa stavom 1 člana 140b ZKPFBiH postojati prijedlog stranke u postupku, a što je u konkretnom slučaju izostalo. Iz navedenog proizlazi da mjere zabrane koje su apelantu izrečene nisu određene u skladu sa zakonom, što je dovoljno da se utvrdi povreda apelantovog prava, i to bez razmatranja njegovih daljih navoda u pogledu opravdanosti mjera zabrane.

S obzirom na to da je zaključio da mjere zabrane izrečene apelantu nisu određene u skladu sa zakonom, Ustavni sud nije dalje ispitivao da li su mjere zabrane koje su apelantu izrečene nužne i neophodne u demokratskom društvu, odnosno da li su proporcionalne cilju kojem se teži. Stoga, Ustavni sud zaključuje da je u konkretnom predmetu došlo do povrede apelantovog prava na slobodu kretanja i prebivališta iz člana II/3m) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 2 Protokola broj 4 uz Evropsku konvenciju.

¹³ Vidi, *mutatis mutandis*, *De Tommaso protiv Italije*, presuda od 27. februara 2017. godine, stav 88.

¹⁴ „Službene novine Federacije BiH“, br. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13 i 59/14.

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP-1217/20 od 22. aprila 2020. godine

Ustavni sud zaključuje da je prekršeno pravo apelanata na slobodu kretanja iz člana II/3m) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 2 Protokola broj 4 uz Evropsku konvenciju zato što ne postoji proporcionalnost, odnosno pravična ravnoteža između mjera naloženih osporenom Naredbom Federalnog štaba/stožera civilne zaštite (kojom je naređena zabrana kretanja licima mlađim od 18 godina i starijim od 65 godina na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine) i javnog interesa zaštite javnog zdravlja, budući da prethodno nije razmotrena i obrazložena nemogućnost nalaganja blažih mjera, da nametnute mjere nisu striktno vremenski ograničene, niti je utvrđena obaveza Federalnog štaba/stožera da te mjere redovno preispituje i produži samo ako je to „neophodno u demokratskom društvu“.

Ustavni sud, međutim, ne može prihvatiti apelaciju u dijelu u kojem je postavljen zahtjev da se osporena naredba ukine s obzirom na postojeću situaciju i činjenicu da za uvođenje određenih ograničenja svakako postoji veliki javni interes, kao i da bi mogle nastati negativne posljedice ako bi se osporena naredba ukinula, a da prethodno nadležni organi nisu imali priliku razmotriti osporene mjere u skladu s ovom odlukom i donijeti odgovarajuće mjere u skladu sa standardima koji su u njoj navedeni. Stoga je Ustavni sud odlučio ostaviti na snazi osporenu Naredbu, a Vladi Federacije BiH i Federalnom štabu ostaviti kratke rokove za preispitivanje naloženih mjera u skladu s ovom odlukom, kako je to navedeno u izreci, ali i s jasnim stavom medicinske struke o njihovom daljem postojanju i trajanju.

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP-3148-20 od 14. oktobra 2020. godine

Ustavni sud zaključuje da postoji povreda prava na slobodu kretanja i prebivališta iz člana II/3m) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 2 Protokola broj 4 uz Evropsku konvenciju kada u postupku kontrole izrečene mjere zabrane nakon godinu i osam mjeseci redovni sud, iako je naveo, nije uzeo u obzir sve promjene u predmetu i doveo ih u vezu sa svrhom zbog koje je mjera izrečena. Osim toga, u osporenim rješenjima nedostaje obrazloženje koje bi bilo adekvatno i zadovoljavajuće, zbog čega sud nije postupio „u skladu sa zakonom“.

U konkretnom slučaju apelant može da se slobodno kreće i sloboda kretanja mu ničim nije ograničena, osim obavezom da mora da se ponedjeljkom javlja nadležnoj policijskoj stanici. Stoga, Ustavni sud nalazi da ovakva mjera ograničava slobodu kretanja apelantu, a ne pravo na ličnu slobodu i bezbjednost. S obzirom na to da Ustavni sud nije vezan pravnom kvalifikacijom iz apelacije, te da je, shodno pravilu iura novit curia, ovlašten da na činjenice predmeta primijeni relevantno ustavno i konvencijsko pravo,¹⁵ u okolnostima konkretnog predmeta Ustavni sud smatra da, imajući u vidu sadržaj izrečenih mjera, one ne pokreću pitanje garanci-

¹⁵ Vidi *Zhechev protiv Bugarske*, presuda od 21. juna 2007. godine, broj aplikacije 57045/00, stav 33 i *Afflerbach protiv Njemačke*, presuda od 24. juna 2010. godine, broj aplikacije 39444/08, stav 52.

ja prava koje je apelant naveo, te da stoga ispitivanju osporene odluke i svih ostalih navoda apelacije treba pristupiti s aspekta, ne kako to predlaže apelant, već u svjetlu garancija obuhvaćenih pravom na slobodu kretanja iz člana II/3m) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 2 Protokola broj 4 uz Evropsku konvenciju.

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP-3683/20 od 22. decembra 2020. godine

Ustavni sud je zaključio da miješanje u osnovna ljudska prava i slobode garantovane Ustavom BiH i Evropskom konvencijom, u konkretnom slučaju prava na privatni život i na slobodu kretanja, koje je izvršeno naredbama uskih segmenata izvršne vlasti o obaveznom nošenju zaštitnih maski i o ograničenju kretanja, u konkretnom slučaju kriznih štabova ministarstava zdravstva, kada je izostalo aktivno učešće najviših organa zakonodavne i izvršne vlasti u donošenju i preispitivanju naređenih mjera – predstavlja kršenje navedenih ljudskih prava i sloboda.

Ustavni sud ističe da se javna bezbjednost može djelotvorno osigurati samo u demokratiji koja u potpunosti poštuje vladavinu prava. To prvenstveno zahtijeva parlamentarnu kontrolu, a potom i sudsku kontrolu postojanja i trajanja proglašene vanredne situacije – kako bi se izbjegle zloupotrebe. To a priori korespondira sa samom demokratijom, odnosno jednim od njenih osnovnih principa, tj. principom podjele vlasti. Pritom, Ustavni sud podsjeća da demokratija konstituše fundamentalni element „evropskog javnog poretka“, dok sama Evropska konvencija u svojoj srži nameće obavezu zadržavanja i promovisanja ideala i vrijednosti demokratskog društva. Drugim riječima, demokratija je jedini (politički) model predviđen Evropskom konvencijom i jedini model kompatibilan sa njom.

Isto tako, Evropski sud je naglasio i da niko ne može biti ovlašten da se oslanja na odredbe Evropske konvencije kako bi oslabio ili uništio vrijednosti demokratskog društva.¹⁶ Pritom, Ustavni sud ukazuje da je podjela vlasti (ovlaštenja) važno pitanje demokratskog društva u kojem javnost ima legitiman interes da bude upoznata¹⁷ iz čega proizlazi da podjela vlasti neminovno utiče na određivanje obima prava iz Evropske konvencije.

Međutim, u situacijama u kojima se radi o masovnim ograničenjima kvalifikovanih ljudskih prava, odnosno u situacijama u kojima samo tijela formirana od organa izvršne vlasti preduzimaju mjere s ciljem zaštite zdravlja ljudi, Ustavni sud smatra da pri ocjeni takvih mjera nije dovoljno samo provesti klasični test ispitivanja takvog miješanja. U takvim situacijama, prema mišljenju Ustavnog suda, nužno je analizu takvih mjera i ograničenja dovesti, prije svega, u vezu sa mehanizmima zaštite kojima se uspostavlja kontrola nad takvim djelovanjem organa izvršne vlasti, kako bi se osiguralo poštovanje već spomenutih vrijednosti demokratskog društva i osnovnih principa na kojima ona počiva. To se prvenstveno odnosi na kontrolu zakonodavne vlasti nad djelovanjem izvršne vlasti u takvim

¹⁶ Vidi, npr. *Ždanoka protiv Latvije*, broj aplikacije 58278/00, presuda od 16. marta 2006. godine, st. 98 i 99.

¹⁷ Vidi, *Guja protiv Moldavije*, presuda od 12. februara 2008. godine, stav 88.

situacijama.

Kada se radi o vanrednim situacijama koje su od uticaja na bezbjednost i zdravlje ljudi, Ustavni sud ukazuje da parlament ima ovlaštenje i obavezu da preispita vanredno stanje u redovnim intervalima i da ga obustavi ako je neophodno. Dalje, *post hoc* ovlaštenja parlamenta da se odgovara njemu, odnosno pravo da provodi upite i istrage o provođenju ovlaštenja u vanrednim situacijama – izuzetno su važni za procjenu ponašanja vlade, tj. organa i tijela izvršne vlasti. Uobičajena praksa u demokratskim sistemima jeste da u takvim situacijama zakonodavno tijelo, u svjetlu postojanja vanredne situacije, prethodno prenese svoje nadležnosti na izvršnu vlast ili da naknadno odobri takvo postupanje izvršne vlasti.

U svakom slučaju, nadzor zakonodavne vlasti mora postojati, posebno u vanrednoj situaciji koju karakteriše objektivna nemogućnost spoznaje njene prirode i opasnosti i u kojoj postoji neizvjesnost u pogledu samog njenog trajanja. U takvim slučajevima je neophodno da postoji pravni okvir na osnovu kojeg izvršna vlast preduzima mjere (kojima se na uopšten i direktan način ograničavaju ili ukidaju prava iz Ustava Bosne i Hercegovine i Evropske konvencije), koji suštinski uspostavlja ograničenja izvršnoj vlasti s ciljem da se ona onemogući da zloupotrebjava svoja ovlaštenja. Posljedično navedenom, nameće se kao nužnost stavljanje naglaska sa konvencionalnog odnosa „zakonodavac – građanin“ na odnos „zakonodavac – izvršna vlast“ u kontekstu ocjene ne samo da li izvršna vlast zloupotrebjava svoja ovlaštenja, već i da li je zakonodavna vlast dodijelila, odnosno, odobrila izvršnoj vlasti tako široka ovlaštenja. Postavljanje adekvatnih i jasnih ograničenja – granica (koje se moraju poštovati) ima kao posljedicu praktično onemogućavanje izvršne vlasti da zloupotrebjava svoja ovlaštenja.

Dalje, Ustavni sud ističe da se prepreke za djelotvorno provođenje zakona mogu pojaviti ne samo zbog nezakonitog ili nemarnog postupanja vlasti, već i zbog toga što je kvalitet zakonodavstva otežan za njegovu primjenu. Stoga je od bitne važnosti da se ocijeni u specifičnim okolnostima da li je „zakon“ provodiv u praksi, a što uključuje kako stadij koji prethodi usvajanju tog zakona, tako i naknadno provjeravanje da li je taj zakon efektivno primijenjen. To znači da se, *ex ante* i *ex post*, evaluacija zakonodavstva mora provesti kada je u pitanju vladavina prava.

Isto tako, Ustavni sud ukazuje da obavljanje moći, koje dovodi do suštinski nepravednih, nerazumnih, iracionalnih ili opresivnih odluka, krši vladavinu prava. Kako je prethodno navedeno, suprotno vladavini prava jeste da u diskreciono pravo izvršne vlasti spadaju nesputana ovlaštenja. Svrha kako člana 8 Evropske konvencije, tako i člana 2 Protokola broj 4 uz Evropsku konvenciju jeste da u demokratskom poretku postoji izvjesna zaštita od proizvoljnih miješanja javnih vlasti u navedena prava.

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP-260-21 od 19. maja 2021. godine

Ustavni sud zaključuje da postoji povreda prava na slobodu kretanja i prebivanja iz člana II/3m) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 2 Protokola broj 4 uz Evrop-

sku konvenciju kada mjere zabrane izrečene apelantu u skladu sa zakonom i u službi legitimnog cilja ne postižu pravičnu ravnotežu između cilja kojem se teži i apelantovog ustavnog prava. Samo puko pozivanje na razloge iz vremena kada su mjere zabrane određene, uz konstataciju da su oni i nakon 22 mjeseca nepromijenjeni, uz nespornu činjenicu da redovni sud u istom razdoblju nije postupao u skladu sa zakonskom obavezom dvomjesečne kontrole daljne opravdanosti mjera zabrane, upućuje na izostanak potrebne marljivosti u postupanju, koji ne može biti opravdan ciljem izrečenih mjera onako kako je proklamovan u oba rješenja Opštinskog suda – osiguranje apelantovog prisustva i efikasno vođenje krivičnog postupka.¹⁸

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP-3836/21 od 16. decembra 2021. godine

Postoji povreda prava iz člana II/3m) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 2 Protokola broj 4 uz Evropsku konvenciju kada je redovni sud apelantu odredio mjere zabrane iako iz osporenih rješenja proizlazi da u odnosu na postojanje osnovane sumnje nije dato dovoljno i relevantno obrazloženje. U obrazloženju osporenih odluka sud nije naveo da postoje „činjenice ili informacije na osnovu kojih će objektivni posmatrač zaključiti da je osoba u pitanju mogla počinuti krivično djelo za koje se tereti“, a iz dostavljene i poznate dokumentacije nije jasno šta se apelantu stavlja na teret optužnicom. S obzirom na temporalni karakter rješenja o određivanju, odnosno preispitivanju opravdanosti mjera zabrane, u situaciji kada utvrdi da je povrijeđeno apelantovo pravo na slobodu kretanja i prebivališta, ali da je u trenutku donošenja odluke Ustavnog suda, u skladu sa članom 186 stav 6 Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske,¹⁹ već trebala uslijediti dvomjesečna kontrola dalje opravdanosti mjera zabrane, Ustavni sud smatra da je dovoljno da utvrdi povredu ustavnog prava i ukaže na učinjene propuste u postupku određivanja mjera zabrane.²⁰

Zaključak

Mjere koje rezultuju ograničenjem prava na slobodu kretanja moraju biti u skladu sa zakonom, slijediti neki od legitimnih ciljeva određenih u stavu 3 člana 2 Protokola broj 4 uz Evropsku konvenciju i postići pravičnu ravnotežu između javnog interesa i interesa pojedinca. Izraz „u skladu sa zakonom“ zahtijeva ne samo da nametnute mjere imaju osnov u domaćem pravu, već upućuje i na kvalitet zakona u pitanju, zahtijevajući da bude dostupan zainteresovanim licima i predvidljiv u pogledu njegovih efekata. Pri tome, kada je u pitanju zakonitost, uključujući

¹⁸ Vidi AP-3924/17 od 25. oktobra 2017. godine, tačka 48.

¹⁹ „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 53/12, 91/17, 66/18 i 15/21.

²⁰ Vidi, *mutatis mutandis*, Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP-4531/15 od 8. decembra 2015. godine, tač. 68 i 69, s referencama na relevantnu praksu Ustavnog suda, dostupna na www.ustavnisud.ba.

i pitanje da li je poštovan postupak propisan zakonom, Konvencija se, u suštini, poziva na nacionalno pravo i utvrđuje obavezu da se poštuju materijalna i proceduralna pravila nacionalnog prava.

Literatura

Bauböck, R. (2009). *Global Justice, Freedom of Movement and Democratic Citizenship*. European Journal of Sociology. 50 (1).

Buerghenthal, T. (2006). *International Human Rights in a Nutshell, Second edition*, St. Paul. Minnesota: West Publishing Co.

Cabrillac, R., Frisson, M. A., Revet, E. (1996). *Droits et liberté fondamentaux*. Paris: Dalloz.

Donna G, D. (1998). *Short Guide to the European Convention on Human Rights*, Strasbourg: Council of Europe Pub.

Dowty, A. (1989). *Closed Borders: the Contemporary Assault on Freedom of Movement*. Yale University Press.

Drzemczewski, A. (1983). *European Human Rights Convention in Domestic Law*. New York: Clarendon Press, Oxford University Press.

Harris, D. J., Warbick, C., Boule, M. O. (1994). *Law of the European Convention on Human Rights*. New York: Oxford University Press.

Jacobs, F., White, R. (1996). *The European Convention on Human Rights*. New York: Clarendon Press, Oxford University Press.

Janis, M.W., Kay, R. S., Brandley, A. W. (2000). *European Human Rights Law: texts and materials*. New York: Oxford University Press.

Leach, P. (2005). *Taking a Case to the European Court of Human Rights*. New York: Oxford University Press.

Lozzi, G. (2003). *Lineamenti di Procedura penale*, Torino: G. Giappichelli Editore.

Pettiti L.-E. (1999). *Convention européenne des droits de l'homme: Commentaire article par article*, Paris: Economica.

Pradel, J., Corstens, G. (2002). *Droit pénal européen*. Paris: Dalloz.

Reid, K. (2004). *A Practitioner's Guide to the European Convention on Human Rights*. London: Sweet&Maxwell.

Sieghard, P. (1983). *The International Law of Human Rights*. Oxford: Clarendon Press.

Simor, J., Emmerson, B. (2000). *Human Rights Practice of the European Convention on Human Rights*. London: Sweet and Maxwell.

Simović, M. (2000). „Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske i ustavom garantovana ljudska prava i slobode”, XIII susreti Kopaoničke škole prirodnog prava, od 13. do 17. decembra 2000. godine, Pravni život, Beograd, god. II, broj 9.

Simović, M. (2005). „O uslovima za podnošenje zahtjeva Evropskom sudu za ljudska prava”, *Pravna riječ*, Banja Luka, god. II, broj 3.

Simović, M. (2005). „Podnošenje zahtjeva pred Evropskim sudom za ljudska prava s osvrtom na kriterij dopustivosti pokretanja postupka”, *Izbor sudske*

prakse, Beograd, god. XIII, broj 1.

Simović, M., Simović, V., Simović, M. (2017). „Mjere zabrane u krivičnom postupku Bosne i Hercegovine – usklađenost sa praksom Evropskog suda za ljudska prava”, *Pravni život*, Beograd, broj 10/17, Tom II (referat podnesen na XXVIII susretima Kopaoničke škole prirodnog prava, održanom u okviru druge katedre „Pravo na slobodu“, od 13. do 17. decembra 2017. godine na Kopaoniku).

Simović N. M., Simović M. V. (2019). *Krivično procesno pravo, uvod i opšti dio, peto izmijenjeno i dopunjeno izdanje*, Bihać: Pravni fakultet.

Simović N. M., Jovašević D. (2018). *Leksikon krivičnog prava Bosne i Hercegovine*, Sarajevo: Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine.

Simović N. M., Simović M. V. (2018). *Krivično procesno pravo II (Krivično procesno pravo – posebni dio), 4. izmijenjeno i dopunjeno izdanje*, Istočno Sarajevo: Pravni fakultet.

Steinbach, S.E. (1969). “Constitutional Protection for Freedom of Movement: A Time for Decision”. *Kentucky Law Journal*, vol. 57, Iss. 3, Article 4.

FREEDOM OF MOVEMENT IN DECISIONS OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS AND THE CONSTITUTIONAL COURT OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

PhD Miodrag N. SIMOVIĆ*
PhD Milena SIMOVIĆ**

Abstract: Freedom of movement, the right to move or the right to travel is a human rights concept that encompasses the right of citizens to travel from place to place within the territory of a state, as well as to leave the state and to return. The right implies not only a visit to places, but also a change of place of residence or work. Such a right is provided by the constitutions of many states and documents that reflect the norms of international law. Freedom of movement is also proclaimed in Article 13 of the Universal Declaration of Human Rights, as well as in Article 12 of the International Covenant on Civil and Political Rights. These international human rights documents guarantee the right to freedom of movement and choice of place of residence within the borders of that State to anyone staying legally at the territory of that state. Everyone has the right to leave any country, including his or her own, and no one can arbitrarily deprive him of the right to return or enter his or her country. Related to this is the right to asylum, which is guaranteed to everyone as protection from persecution, but is excluded when it comes to prosecution for a non-political crime or actions and actions contrary to the goals and principles of the United Nations (Article 14 of the Universal Declaration).

The authors consider a question whether, in light of the need to protect democratic order, unlimited powers of the executive authority (*de jure* or *de facto*) regarding freedom of movement are one of the main dangers to the democratic order and, as such, are a feature of absolutist and dictatorial systems? The authors consider these issues through the relevant case law of the European Court of Human Rights and the Constitutional Court of Bosnia and Herzegovina.

They conclude that modern constitutionalism ensures the supremacy of legislation. On the other hand, the security of the state and its population is a vital public and private interest that deserves protection and that can lead to temporary derogations from certain human rights. Therefore, limitations on the duration, circumstances and scope of such powers are important.

---

* Academician, Vice-president of the Constitutional Court of Bosnia and Herzegovina, Full Professor of Faculty of Law at the University of Bihać and Full Member of the Academy of Sciences and Arts of Bosnia and Herzegovina, e-mail: miodrag.simovic@ustavisud.ba

** Full Professor at the Faculty of Security and Protection of an Independent University in Banja Luka, e-mail: milena.s@blic.net

Keywords: Constitution of Bosnia and Herzegovina, Constitutional Court of Bosnia and Herzegovina, European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, European Court of Human Rights, freedom of movement.